

SKOROSZYT

Kościelec

gm. Proszowice

woj. Kraków

5933

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zielen towarzysząca Rodzaj parku/ogrodu: klasztorny, zamkowy, pałacowy, <u>dworski</u> , miejski Czas powstania: <u>XVIII w.</u> Forma stylowa: <u>Krajob. ze st. grom. opr. franc.</u> Wielkość: <u>5,0 ha.</u>		Nazwa: <u>KOSCIELEĆ</u> Adres: <u>gm. Pleszanka</u> Województwo: <u>KRAKÓW</u> Użytkownicy: <u>Zasada Strzeż. Pożarna</u>				
K R Y T E R I A		0	1	2	3	4
		zły	mierny	db	b. db	
A I. Wartości zabytkowe	Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego					
	1. Osie i ciągi kompozycji (relacja z architekturą)	+				
	2. Układ dróg	+				
	3. Stopień przetrwania starodrzewia		+			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu		+			
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	+				
	II. Wartość układu przestrzennego					
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych		+			
	2. Wartość historyczna układu (dawność)			+		
	3. Wartość obiektów architektury					
4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu						

[Faint handwritten notes and stamps on a separate sheet of paper, including a date stamp "13.11.88" and various illegible signatures and stamps.]

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

NW inn. 5933

BIBLIOTEKA

Zarządu Ochrony i Konserwacji Zespołu Parku-Ogrodu

NW inn. 5933 dep.

ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 628 48 41 w. 130

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zieleń towarzysząca Rodzaj parku/ogrodu: klasztorny, zamkowy, pałacowy, <u>dworski</u> , miejski Czas powstania: <u>XVIII w.</u> Forma stylowa: <u>Krajob. ze st. geom. opr. franc.</u> Wielkość: <u>5,0 ha.</u>		Nazwa: <u>KOSCIELEĆ</u> Adres: <u>gm. Proszowice</u> Województwo: <u>KRAKÓW</u> Użytkownicy: <u>Zasada Straz' Pożarna</u>					
K R Y T E R I A		0	1	2	3	4	
		zły	mierny	db	b. db		
A	I.	Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego					
	Wartości zabytkowe	1. Osie i ciągi kompozycji (relacja z architekturą)	+				
		2. Układ dróg	+				
		3. Stopień przetrwania starodrzewia		+			
		4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu		+			
		5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	-				
	II.	Wartość układu przestrzennego					
		1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych		+			
		2. Wartość historyczna układu (dawność)			+		
		3. Wartość obiektów architektury					
		4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju		+			
		5. Wartości krajobrazowe i estetyczne			+		
	III.	Wartości tradycji historycznej (w sensie potencjonalnych walorów turystycznych)					
		1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi					
		Wartości zabytkowe ogółem					8
B	I.	Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
	Wartości przyrodnicze i ekologiczne	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów	+				
		2. Drzewa o charakterze pomników przyrody			+		
		3. Intensywność zadrzewienia		+			
		4. Stan zdrowotny drzewostanu					
		5. Znaczenie ekologiczne		+			
	Wartości przyrodnicze ogółem					4	
Ogólna ocena obiektu					12		

Analizę sporządził: cyf. 8.

Data: 20-VI-87.

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych — podać na odwrocie karty!

Uwaga - metryka z 1970r. nie zgodna z obecnym typem - gawias dat. ewidencji. Ocena orientacyjna i porównanie z planem m. st. elementów.

P.Z.POLMARK 132/1/86 n.6030.

NV 100. 59.85 dep.
ul. Szwoleżów Nr 9, tel. 67-78

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1	Adres: miejscowość /dzielnica, ulica, nr posesji Kościelec	gmina Proszowice	Województwo krakowskie
2	Nazwa parku: aktualna: park podworski		dawna: park dworski
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania: park krajobrazowy, naturalistyczny, ze śladami geometrycznego ogrodu francuskiego, bardzo zniszczony.		
4	Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń: park założony w XVIII w. (?) jako ogród francuski z syst. stawów, XIX w. - park krajobrazowy, po 1945 r. postępujące niszczenie.		Autor: -
5	Powierzchnia parku: ogółem ha 5 ha	w tym wód w ha -	Istniejące budynki: 1. o wartościach zabytkowych dawna oficyna - XIX (XX w.)
6	Nr i data rejestru parku -	Opinia Komisji Kons. -	2. budynki inne: -
Użytkownicy obiektu: Zawodowa Straż Pożarna			
Istniejące dokumentacje: /data i autor/:		1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy: -	2. Inwentaryzacja zieleni: -
		3. Studium historyczne: -	4. Założenia techniczno-ekonomiczne: -
		5. Dokumentacje branżowe, techniczne i ekspertyzy: -	
9	Przeprowadzone remonty:	Budynków: - Parku: -	Metrykę sporządził: mgr inż. M. Pudłowska Data: marzec 1987 r.

ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 29-67-78
 Zarząd Ochrony i Kształtowania Środowiska
 Biblioteka
 Nr 5493 dep

KOŚCIELEC

powiat: Proszowice
park podworski

Wieś położona 7 km na pn-w od Proszowic, przy odgałęzieniu drogi do Koszyc.

Miejscowość usytuowana na skraju niemal równinnej i silnie sfalowanego terenu w dolinie rzeczki, pomiędzy łęgami nadrzecz-
nymi a polami uprawnymi.

Własność P.F.Z., użytkownik: spółdzielnia produkcyjna w Kościelcu.

Założenie składa się z:

- dawnej oficyny /XIX/XX w/,
- parku /ok. 5 ha/,
- systemu stawów na dopływie Kościeleckiego Potoku.

I. Dane historyczne

1200 - prawdopodobnie istniał tu zamek. Do niego miałoby się odnosić określenie "Mesko edificat Borun". Wg interpretacji podanej w Słowniku Geograficznym: "Sąsiedztwo wsi Boronice pozwala przypuszczać, iż wzniesiony na obszarze Boronice zamek, nadał tej części wsi nazwę Kościelca /Castellum/. Przy zamku stanął wkrótce i kościół" /Wi/.

1242 - Wsław herbu Zabawa biskup krakowski funduje tu kościół pod wezwaniem św. Wojciecha /Ktp/.

1839 - Na mapie oznaczona zabudowa dworu /bez znaku "dwór"/ wraz z przyległym terenem parku /TK/.

1883 - wymieniony jako: "... wieś, pow. pińczowski, gmina i parafia Kościelec, posiada kościół parafialny ..., dom schronienia i szkołę początkową. Dobra kościeleckie składają się z folwarku Kościelec i Ksawerówka, wsi Kościelec i

Posiłków ... rozległość wynosi morgów 649; folwark Kościelec
 grunta orne i ogrody morgów 455, łąk morgów 20, pastwisk 5,
 lasu 59, nieużytki i place 29 morgów razem 545", "budynków
 murowanych 3, z drzewa 16" /s/.

Do 1945 właścicielem był Okęcki /R/.

II. Opis stanu obecnego

Park usytuowany jest na północ od wsi na cyplu o kształcie nieregularnego czworoboku, wyraźnie wydzielonego ze stoku wzgórza stromymi szkarpani, jedynie od północy bezpośrednio z nim związanego. Wzniesienie to posiada od południa i wschodu półkoliste wysunięcia pomiędzy którymi od p-w stok przecięty jest tarasem opadającym ku stawom. Całość wyraźnie zwrócona ku pd-w, przechodząca od pd-z i w w łagowy krajobraz ku pn w pola uprawne. Nieogrodzona. Droga dojazdowa groblą dobiega do pd naroża wzniesienia obiegając je od z i pn. Z drogi trzy wjazdy w obręb wzniesienia: starą zatartą drogą tarasem od pd, podobną jarem od pn-z i obecnie użytkowaną od pn.

1. Układ kompozycyjny.

Silnie zdewastowany. Czytelne tylko ślady kompozycji.

Współcześnie wyróżniają się trzy części: górna na tarasie /od pn/, średnia na niższym tarasie w stoku południowym i zachodnim, dolna w postaci osuszonych stawów również od pd i z.

Odczytać można ślady dwóch osi kompozycyjnych: głównej /xpn-pd/ od dawnego wjazdu poprzez taras, ślady dworu taras średni ku stawom, otwartej na daleki widok z wsi z dominującym kościołem, oraz poprzecznej skrzyżowanej z poprzednią na tarasie wiążącą dawne oficyny /?/, zamkniętą z obu stron starodrzewiem.

2. Opis elementów:

wnętrza	stan	narys	parter	ściany	grupy, samotniki
Ia	"zajezdne" zatarte	zbliżony do czwo- roboku	uprawy ślady ruin dworu od południa	zamknięte z trzech stron, ku południowi otwarte kulisowo na stawy i daleki widok	smuga klonów /od północy/
b	"tarasowe" dobrze czytelne	wąski, silnie wydłużony po linii w-z	trawnik, rowy, wykopy	częściowe przymknięcia grupami drzew otwarte j.w.	symetrycznie ramujące dwie grupy jesionów
Ila	"gabinet" czytelny	czwoło- boczny	"-	zamy, wykopy zamknięte prześwit ku pd.	-
b	taras naroż- ny zachod- ni, czytel- ny	półkolis- ty	trawnik, ślady drogi	otwarte widokowe	stare lipy /altana ?/
III	taras narożny wschodni, czytelny	"-	"-	otwarte widokowe	liczne, luźno rozrzucone
IV	stawy czytelne	żukiem wokół pd i z. boku założenia	trawnik cieki wodne, groble	brak otwarte	-

Po dworze zachowane ślady na kraju tarasu od południa. Istnieje tylko część oficyny zachodniej /eklektyczna/ - XIX/XXw.

Całość integralnie związana osią widokową i poprzez stawy z otaczającym krajobrazem.

3. Drzewostan.

Skromny gatunkowo, zróżnicowany wiekiem. Główne tworzywo: jesion, lipa, akacja, klon. Zgrupowany na obwodzie założenia.

Przybliżony wykaz drzew /wg rejestru B D Z/ uzupełniony:

	Ø drzewa, ok. m.			
	0,2-0,5	0,5-0,9	0,9-1,5	pow. 1,5
Akacja /Robinia pseudacacia/	ok.70	ok.20	-	
Brzoza /Betula pubescens/	-	4	-	
Jesion /Fraxinus excelsior/	212	-	-	
Kasztan /Aesculus hippocastanum/	kilka- naście	10	-	
Klon /Acer campestre/	-"-	4	1	
Lipa /Tilia parvifolia/	ok. 50	ok.40	3	
Topola /Populus alba/	5	4	-	-

Krzewy: głównie Bez lilak /Sivinga vulgaris/ , Bez czarny /Sambucus nigra/, Leszczyna /Corylus avellana/, Śnieguliczka.

Główne kompozycyjne zespoły drzew:

znak	forma	główny skład
1.	zgrupowanie zwarte	Li, Je, A.
2.	smuga zwarta	Je, A.
3.	-"-	A, Bz.
4.	ślady aleji	Li, Lis, K, Kl.
5.	grupy luźne	Li, A, Je.
6.	-"-	To, Br, K.
7.	grupa zwarta	Je.
8.	-"-	Je.
9.	grupa	Lis.

III. Wstępna analiza stylistyczna i ocena kompozycji

Założenie stanowi bardzo zniszczony zespół w którym wyróżnić można ślady przynajmniej czterech faz rozwojowych:

1. gród lub zamek /XII-XIII w./ po którym pozostało całe ogólne ukształtowanie wzniesienia.
2. Ogród "francuski" w typie "na tarasie" /XVIII w./. Jego częściami byłyby: taras główny - dawny cour d'honneur ramowany dworem na osi i oficynami po bokach, za nimi zaś szpalerami drzew. Taras średni na osi poprzedniego zakończony od w i z półkolistymi altanami, zaś od z. dodatkowo gabinetem /II a/. System stawów podbudowujący daleki widok z tarasu na wieś i kościół.
3. Park krajobrazowy /XIX/, być może "z dziką promenadą" od północy, swobodnym ukształtowaniem drzew na obrzeżu, zbliżonym do obecnego.

Założenie stanowi park krajobrazowy naturalistyczny ze śladami geometrycznego ogrodu francuskiego. Mimo złego stanu zachowania posiada znaczną wartość zarówno z uwagi na położenie zapewne w obrębie dawnego zamku, jak z uwagi na zachowane elementy ogrodowe i parkowe.

IV. Wytyczne konserwatorskie

1. Ocena stanu zachowania: i silnie zdewastowany, zaniedbany, pozbawiony opieki i progresywnie niszczony.

2. Zagrożenia: całkowite zatarcie układu kompozycyjnego i zniszczenie zabytkowej substancji zielonej, jak również układu wzgórz zankowego / rozkopywania, uprawy /.

3. Wytyczne:

a. badawcze: z uwagi na ciągle jeszcze zachowane wartości zabytkowe należałoby:

- wykonać pomiar i inwentaryzację zieleni,

- przeprowadzić badania archeologiczne,
- wykonać projekt konserwatorski zagospodarowania.

b. ochrona: utrzymać stan, usunąć "dzikich" użytkowników, ogrodzić, usunąć uprawy, zaprzestać kopania tarasów i szkarp.

c. konserwacja i adaptacja:

- objąć ochroną konserwatorską jako wzgórze zamkowe z parkiem i pomnik przyrody /stare lipy/.
- nie wprowadzać zmian do czasu wykonania projektu,
- adaptować na cele związane z kulturą uwzględniając /po bada-
niach/ możliwość wzniesienia zabudowy na tarasie.

Opracował:

J. Bogdanowski

wg stanu z jesieni 1970

I.

KOSCIELEC

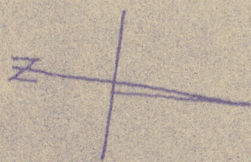
ZESPÓŁ PODWORSKI

STAN OBECNY

B

B

B

0 50 100M

A. D. OFICyna
B. STAWY OSUSZONE

II.

KOSCIELEC

ZESPÓŁ PODWORSKI

ANALIZA KOMPOZYCJI
STREFY OCHRONNE

A. DOFICYNA
B. STAWY OSUSZONE